फलंधान्यधनवृत्त्यादि वृत्त्यनुरूपःकरःकल्प्यइत्यर्थः ॥ १६ ॥ १७ ॥ आत्मनोमूलंराष्ट्रं परेषांमूलंकृष्यादि ॥ १८ ॥ ईहालोभः अतिखादिनंबहुभक्षं ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ निर्यातंदत्तं इ
हराष्ट्रे ॥ २३ ॥ संश्रिताःसाक्षादाश्रिताःउपाश्रिताःव्यवहिताः ॥ २४ ॥ बाह्यमिति आटवीकोदस्युसंघोबाह्यजनस्तंयूयमुपतिष्ठध्वमितिभेदयित्वामध्यमोयामीणजनोभोक्तव्यस्ततोबहुलंधनमादद्यादि

यथायथानसीदेरंस्तथाकुर्यान्महीपतिः॥ फलंकर्मचसंप्रेक्ष्यततःसर्वंप्रकल्पयेत्॥ १६॥ फलंकर्मचनिर्हेतुनकश्चित्संप्रवर्तते॥ यथाराजाचकर्ताचस्यातांकर्म
णिभागिनौ॥ १७॥ संवेक्ष्यतुतथाराज्ञाप्रणेयाःसततंकराः॥ नोच्छिद्यादात्मनोमूलंपरेषांचापितृष्णया ॥ १८॥ ईहाद्वाराणिसंरुध्यराजासंप्रीतदर्शनः ॥
प्रद्विषंतिपरिख्यातंराजानमतिखादिनं॥ १९॥ प्रद्विष्टस्यकुतःश्रेयोनाप्रियोलभतेफलं॥ वत्सौपम्येनदोग्धव्यंराष्ट्रमक्षीणबुद्धिना ॥ १९ ॥ भृतोवत्सोजातब
लःपीडांसहतिभारत॥ नकर्मकुरुतेवत्सोभृशंदुग्धोयुधिष्ठिर॥ २१॥ राष्ट्रमप्यतिदुग्धंहिनकर्मकुरुतेमहत् ॥ योराष्ट्रमनुगृह्णातिपरिरक्षन्स्वयंनृपः॥ २२॥ संजा
तमुपजीवन्सलभतेसुमहत्फलं॥ आपदर्थंचनिर्यातंधनंत्विहविवर्धयेत्॥ २३ ॥ राष्ट्रंचकोशभूतंस्यात्कोशोवेश्मगतस्तथा ॥ पौरजानपदान्सर्वान्संश्रितोपा
श्रितांस्तथा॥ यथाशक्त्यनुकंपेतसर्वान्स्वल्पधनानपि॥ २४॥ बाह्यंजनंभेदयित्वाभोक्तव्योमध्यमःसुखं॥ एवंनास्यप्रकुप्यंतिजनाःसुखितदुःखिताः॥ २५॥
प्रागेवतुधनादानमनुभाष्यततःपुनः॥ सन्निपत्यस्वविषयेभयंराष्ट्रेप्रदर्शयेत् ॥ २६॥ इयमापत्समुत्पन्नापरचक्रभयंमहत् ॥ अपिचांतायकल्पंतेवेणोरिवफ
लागमाः॥ २७॥ अरयोमेसमुत्थायबहुभिर्दस्युभिःसह॥ इदमात्मवधायैवराष्ट्रमिच्छंतिबाधितुं॥ २८॥ अस्यामापदिघोरायांसंप्राप्तेदारुणेभये॥ परित्राणा
यभवतःप्रार्थयिष्येधनानिवः॥ २९॥ प्रतिदास्येचभवतांसर्वंचाहंभयक्षये॥ नारयःप्रतिदास्यंतियद्धरेयुर्बलादितः॥ ३०॥ कलत्रमादितःकृत्वासर्वंवोविन
शेदिति॥ अपिचेत्पुत्रदारार्थमर्थसंचयइष्यते ॥ ३१ ॥ नंदामिवःप्रभावेणपुत्राणामिवचोदये ॥ यथाशक्त्युपगृह्णामिराष्ट्रस्यापीडयाचवः ॥ ३२॥ आपत्स्वे
वचवोढव्यंभवद्भिःपुंगवैरिव॥ नचप्रियतरंकार्यंधनंकस्यांचिदापदि॥ ३३॥

त्यर्थः ॥ २५ ॥ तत्रप्रकारमाह प्रागिति चोरनिग्रहार्थंकटकबंधःकर्तव्यस्तदर्थंधनमपेक्षितमितिपूर्वमेवआभाष्यसूचनांकृत्वाततःसन्निपत्यतेषुतेषुग्रामेषुगत्वाभयंदर्शयेत् ॥२६॥२७॥ आत्मवधायेतिप्रजा
सुस्वसामर्थ्यंद्योत्यते ॥२८॥२९॥३०॥३१ ॥ ३२ ॥ पुंगवैर्बलीवर्दैः नचप्रियमित्यादिसार्धः एवंचालेख्येनसुशिक्षितान्मुक्तांश्चस्वस्वरश्मीन्स्वस्यरश्मिभूतान्पदातीन्अधिकारिणः प्रजासुधनमुद्गृहीतुंअभ्य
वस्तजेत्प्रेरयेत् योगंधनग्रहणोपायं आधायप्रजासुप्रयोज्य धनंगृह्णीयादितिशेषः ॥ ३३ ॥

Digitized by Google